

4. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. *Урядовий кур'єр*. 2023. 13 трав. № 96.

5. АРМА сприяє реалізації проєкту «Цифровий детектив». URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/arma-spriyae-realizatsii-proektu-tisifroviy-detektiv> (дата звернення: 16.06.2024).

Панькулич Вікторія Михайлівна,
судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ В УМОВАХ ВІЙНИ

Криміналістичні дослідження є найзапитуванішими у практиці розслідування кримінальних правопорушень. Одна із найбільш масштабних видів таких досліджень є дослідження слідів дактилоскопічного походження. У переважній більшості такими слідами є сліди пальців рук та долонь.

Повномасштабне вторгнення військових росії на територію України вплинуло на всі сфери життя в країні. Умови воєнного стану ставлять перед правоохоронними органами та криміналістами безліч питань, серед яких збереження правопорядку та забезпечення безпеки громадян, що відіграє важливу роль. Один із найважливіших інструментів для досягнення цих цілей – дактилоскопія.

Дактилоскопія – це галузь криміналістичної техніки, що вивчає властивості та будову папілярних візерунків з метою їх використання для ототожнення особи під час розслідування кримінальних правопорушень.

Ці дослідження допомагають вирішити серію діагностичних та ідентифікаційних питань, спрямованих на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [4].

Робота криміналістичних досліджень слідів дактилоскопічного походження насамперед залежить від правильної роботи з такими слідами на місці події. Перш за все, на подальшу якість встановлення інформації в результаті дактилоскопічного дослідження впливають застосовані на місці події методи виявлення слідів рук. З метою забезпечення хорошої перспективи подальшого експертного

дослідження та ідентифікації особи під час роботи зі слідами рук на місці події необхідно дотримуватися загальних та спеціальних рекомендацій щодо роботи з об'єктами, які можуть містити сліди дактилоскопічного походження. Крім того, в разі виявлення слідів рук, криміналісти повинні звертати увагу на їх повноту та придатність для ідентифікації [1].

Крім дотримання рекомендацій щодо виявлення слідів рук на місці події, важливе значення має також процес упакування та вилучення таких слідів. Так, під час упакування об'єктів зі слідами дактилоскопічного походження криміналісти повинні обмежити можливість їх пошкодження шляхом контакту з упаковкою та під час транспортування.

Велика кількість спеціалістів виокремила низку недоліків при виявленні, фіксації та транспортуванні слідів, з чим можна погодитись. До основних недоліків при виявленні, фіксації та вилученні слідів рук можна віднести:

1. Безсистемний, непродуманий пошук слідів дактилоскопічного характеру. Це призводить до марної трати сил, часу та технічних засобів.

2. Використання дактилоскопічного порошка без попередньої перевірки ефективності його роботи на даній поверхні. Внаслідок цього втрачається можливість виявити сліди рук за допомогою інших порошоків чи інших методів виявлення.

3. Використання дактилоскопічного порошка з простроченим терміном зберігання, або з неналежними умовами зберігання. Такий порошок втрачає необхідні адгезійні властивості.

4. Порушення правил упакування предметів, на яких є сліди рук або передбачається їх наявність

5. Відмова від спроб виявити сліди рук на забруднених предметах, що перебували в несприятливих умовах (при значній вологості, високій чи низькій температурі повітря, під дощем чи іншими опадами тощо) [2].

Указані недоліки в роботі зі слідами дактилоскопічного походження обумовлюються різними причинами об'єктивного та суб'єктивного характеру: інтенсивним і напруженим режимом роботи на місці події, неналежним техніко-криміналістичним забезпеченням, емоційним станом тощо.

Судова експертиза України вже два роки працює в умовах високого навантаження. Великі збитки, нові методики – війна диктує свої правила.

Важливо зазначити, що проведення дактилоскопічної експертизи в умовах війни вимагає від експертів спеціального підходу, високої кваліфікації та готовності до викликів. Для забезпечення успіху перевірки та підтримання правопорядку в умовах війни важливо враховувати всі аспекти безпеки та ефективності для проведення експертизи.

Під час бойових дій і військових конфліктів можуть виникати ситуації, що вимагають ідентифікації загиблих військовослужбовців і цивільних осіб. За допомогою відбитків пальців можна ідентифікувати трупи, знайдені на полі бою, і повернути їх родичам [3].

Проведення дактилоскопічної експертизи в умовах воєнного стану – складне завдання, що вимагає особливого підходу і обліку різних факторів. Для того, щоб така експертиза пройшла успішно, необхідно враховувати наступні аспекти:

- мобільність та ефективність – готовність до швидкого реагування на виклики та виїзд на огляд місця події;

- збір та зберігання дактилоскопічних даних – наявність системи збору та зберігання інформації у розслідуванні справи;

- робота з іншими правоохоронними органами – одними із пріоритетних напрямків роботи правоохоронних органів та Експертної служби мають бути цілеспрямоване розроблення й упровадження перспективних методів роботи зі слідами дактилоскопічного походження;

- освоєння нових знань з психологічної допомоги – під час воєнних дій психіка людини перебуває в постійному напруженні. Реакціями на стресові та травматичні події можуть бути страх, ступор, плач, агресія, почуття провини, апатія та інші. Застосування технік та знань з курсу базової психологічної допомоги може не лише точково стабілізувати психіку, що знаходиться під дією стресу, а й завадити загостренню психологічних проблем та їх переходу до хронічної стадії;

- збільшення кадрового персоналу – слід зауважити, що в умовах воєнного стану значна кількість співробітників державних експертних установ не в змозі виконувати свої професійні обов'язки через їх перехід до армії або територіальної оборони, зайняття волонтерською діяльністю, виїзд за межі свого населеного пункту.

Дані фактори таким чином суттєво впливають на отримання інформації дактилоскопічного характеру, що може бути використана в подальшому для обґрунтування рішень про відкриття кримінального провадження, затримання підозрюваного та забезпечення правопорядку та безпеки суспільства.

Дослідження слідів рук під час бойових дій може зменшити інформаційну невизначеність, дати необхідні дані для більш цілеспрямованих дій щодо встановлення та затримання злочинців, пошуку інших матеріальних слідів на огляді місця події.

Отже, можна дійти висновку, що після нападу росії на Україну зафіксовано величезний обсяг ймовірних воєнних злочинів, розслідування яких передбачає проведення великої кількості судових експертиз дактилоскопічного характеру. Проблеми криміналістичного дослідження слідів дактилоскопічного походження обумовлюються об'єктивними та суб'єктивними факторами. Вони повинні комплексно вирішуватися на загальнодержавному рівні шляхом удосконалення матеріально-технічного забезпечення науково-дослідних установ, підвищення якості підготовки висококваліфікованих кадрів для підрозділів криміналістичного забезпечення розслідування, вдосконалення процедури впровадження новітніх досягнень науки і техніки в експертну та криміналістичну діяльність та невід'ємна психологічна підтримка.

Список використаних джерел

1. Авдеева Г. К. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: В. С. Батиргареева (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2022. Вип. 43.

2. Бдайцієва Х. М. Використання слідів дактилоскопічного походження в процесі доказування по кримінальному провадженні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття* : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 черв. 2020 р.) / Наук.- дослід. ін-т публічної політики і соц. наук. Харків, 2020. С. 127–130.

3. Долинський С.М. Особливості проведення судових експертиз в умовах воєнного часу. Актуальні питання судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану та повоєнний період: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса-Львів, 28 вересня 2022 року): тези доповідей / відп. ред.

4. Дмитро Кішко, Роман Заяць. Львів: Растр-7, 2022. 46 - 48 с. Ж.В. Удовенко. Криміналістика: конспект лекцій. За заг. ред. Галагана В.І. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 320 с.